

391.99

7-34

1937p.

ՆՈՐ ՀՈՐՔ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
1937-ի ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 2

ՅԱԿՈՐ Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

- Ա. Ժազգուխ կինե
- Բ. Հարս եւ Կեսուր
- Գ. Ամեն բան իր ժամանակին
- Դ. Անկողնոյ կոխ
- Ե. Բաղուաձէ Պարոնեանի արամսուրբիւններէն

Առողջ ըլլալու համար
Ջուարք պէտք է ըլլալ:
Կարգալէ՛ք Պարոնեանի գործերը:

ԳԻՆ 2 Ե. Դ.

ԳՐԱՏՈՒՆ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՇԱՐԱ ՍԻՂԷՅՄԱՆ ՓԱՇՄ. ԹԻԻ 31
ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ԴԷՄ
Գ Ա Ն Ի Ր Է

891.99
7-34

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԲԷԹ ՊԱՂՏԱՍԱՐ
Տուարէ փողոց թիւ 12 Ե.
ԹԷՎ.ՅԻՔԻԷ, ԳՈՂԻՐԷ
1937

116

12 MAR 2011

ՆՈՐ ՇԱՐՔ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
1937-Ի ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 2

391.99
7-34 պ

ՅԱԿՈՒ Ե. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

- Ա. Ժրագրուխ կիցեր
- Բ. Հորս եւ Կետուր
- Գ. Ամեն բան իր ժամանակին
- Դ. Անկողնոյ կոխ
- Ե. Քաղուածք Պարոնեանի սրամտութիւններէն

Առողջ ըլլալու համար
Զուարթ պետք է ըլլալ:
Կարդացէ՛ք Պարոնեանի գործերը:

ԳՐԱՏՈՒՆ Վ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
4, ՇԱՐՔ ԻՊՐԱՀԻՄ ՓԱՇԱ 4
(ՇԷՑԷՐՏ ՕԹԷԼԻՆ ՄՕՏ)

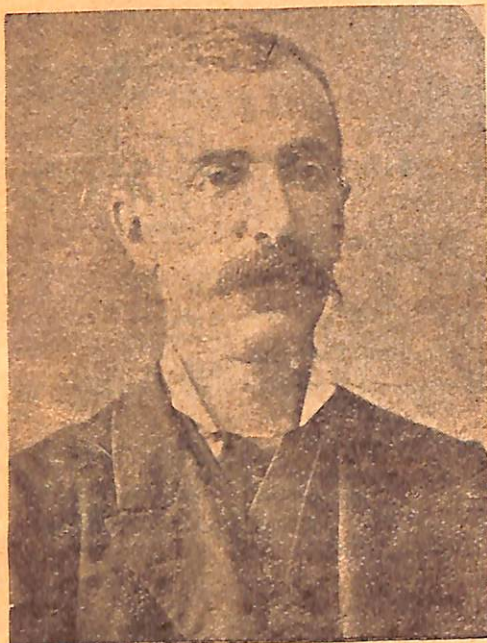
ԳԱՀԻՐԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՅԱԲԷԹ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Տուարէ փողոց թիւ 12 Ե.
ԹԷՎՅԻՒՒՆ, ԳԱՀԻՐԷ

1937

5104
8204

ՅԼԿՈՐ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Մեր լաւագոյն գրողներու գործերու վերհրատարակութեամբ կուզենք կորուստէ փրկել լաւագոյն գրուածքները: Այս տարուան տրչանին պիտի հրատարակենք 10 գրեթէներ Պարոնեանէ, երուխանէ, Արփարէ եւ ուրիշներէ:

Այս նոր տարին 10 գրեթէներու բաժնեկիցն է 20 Ե.Ի. Արտասահման 25 Ե.Գ.:

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Ա.

ԺՐԱԳԼՈՒԽ ԿԻՆԵՐ

Տիկնայք,

Չեմ կարծեր որ ձեր արժանապատուութեան դըպչիմ և զձեզ բարկացնեմ, եթէ համարձակիմ յայտնել թէ շատ կը յարգեմ այն կիներն որոնք աշխատասէր են և կը գործեն օրն ի բուն:

Սողոմոն իմաստուն իր Առակաց մէջ կ'ըսէ. «Կին ժրագլուխ եթէ ոք գտանիցի, պատուակրանագոյն է այնպիսին քան զականս պատուակրանս»: Կ'երեւի թէ հին դարուց մէջ ալ ժրագլուխ կին գտնելը դժուար էր: Դարձեալ միեւնոյն իմաստունն ուրիշ տեղ մը կ'ըսէ. «Կին ժրագլուխ պատկառան իւրում»:

Կը լսէք, ո՛վ տիկնայք, ոքոն կը բարձրացնէ իմաստունն՝ ժրագլուխ կիները, նախամեծար կ'ընարէ զոնոնք օղերէ, մտասնիներէ, գայլերէ, մանեակներէ, տպարանջաններէ և մէկ բառով համայն սակի զարդերէ, և մինչև հսկ կը յանդգնի ժրագլուխ կնոջմէ պատկ հիւսել և զայն էրկանը գլուխը անցնել: Կատարելագէտ կը ձայնակցիմ իմաստունին, և պիտի տառջարկէի որ զարդասէր կանայք իրենց գլխարկներուն մէջ մէյ մէկ թուչուն դնելու տեղ՝ մէյ մէկ ժրագլուխ կին նստեցնեն: Եւ եթէ կարելի չըլլար այս՝ իբրև խորհրդանշան աշխատասիրութեան իրենց պարանոցէն մէկ մէկ աւել կախէին և իրենց գլուխն ալ մէկ մէկ կաթսայ անցունէին: Այսքան կը պաշ-

ԿԵ
ԷԻ
Ե

տե՛մ գործունեայ կիներն՝ զորս ոչ նուազ պատուով մը կը յարգէր, կը մեծարէր և մանաւանդ մեզ կը յանձնարարէր Աստուածաշունչին արդարութեան տեսնին նախագահն, Վսեմ. Սողոմոն էֆէնային, որ սկանջը խօսի, ամէն Կորդեան հանգոյց զմեզ լիով կը կարէր և յետոյ երբ զմեզին բթանար՝ մեզի կըլլեցնելու կ'աշխատէր սա բացագոնչութիւնը թէ «Ունայնութիւն ունայնութեանց, ամէնայն ինչ ընդունայն է»:

Դո՛ւք էք աիկնայք որ առններ կը կործանէք:

Դո՛ւք էք աիկնայք որ առններ կը շինէք:

Պիտի խնդրէի Աստուծոյ քանի մը վայրկեանի համար կնիկ ըլլալ և զձեզ չլիրուորելու համար ըսել թէ՛ մենք ենք որ առններ կը կործանենք, մենք ենք որ առններ կը շինենք: Կը տեսնէ՞ք որքան ծանր գոհողութեանց յանձնուու կ'ըլլամ որպէսզի կարենամ ձեզի հետ անաչտաբար խօսիլ առանց ձեր արժանապատուութեան դպչելու:

Ի բաց յինէն կարծիք թէ դուք գործունեայ չէք, դուք աշխատատէր չէք, այսու ամենայնիւ ներկեցէք ինձ քիչ մը կարծիլ թէ կը գտնուին նուազ կանայք որք կ'աշխատին չաշխատելու: Այդ կանայք եթէ քանի մը վայրկեան աւել ամեն «օրն ի բուն պարտապահացի» կ'ըսեն, ու մինչեւ երկուս դաշնակ կը դարձնեն:

Ներկայացնեմ եթէ չէք վշտանար, այդ գասու վերաբերեալ կին մը:

Կի՛նն անկողնոյ զգեստով բողմոցին վրայ կը քննայ գլուխը բարձին կռթնցուցած: Դուրպաններն իսկ անցուցած չէ սաքն — usfn աւելորդ է կարծեմ սրով հետեւ գլուխը չանցուելի դուրպան — երեսն լուսացած չէ, մտկերը ցիր ու ցան են: Առջեւը դրուած սե-

ղանին վրայ կը տեսնուի պեղիֆի թուղթեր, թէյի գուռաթներ, մէկ միլիոն սպառած սիկատներ, գնդասեղներ, սիւսառակի մը մէջ կարագ, հացի փշրանք, Նումայի կտորներէն քանի մը ձայնալիրներ, կտոր մ'ապուխա, քիչ մը սաւթեխ, Պօրտոյի դիւնայ պարպած շիշ մը, քանի մը կոճակներ, քիչ մը պանիր, էրիկ մարդու բաճկոն մը, Մայսա մը և կարծեմ քիչ մըն ալ խավխար:

— Մարդբի՛ր, Մարդբի՛ր, կը ձայնէ այրն:

—

— Մարդբի՛ր, չեղլւո՞ս, կերակուրի պիտի իջնանք: Մարդբիտ յորանջելով հաղիւ կրնայ բանալ աչքերն ու — Թո՛ղ չես տար որ քիչ մը քնանամ, կ'ըսէ:

— Քանայու ժամանո՞կ է:

— Ժամանակն ինչ է, քունդ դալու՛ն պէս կը քնանաս:

— Տէ՛ր ողորմեա

— Էրիկ մարդիկ խըյանէթ են վէսէլամ, ի՛նչ պնուշ անուշ կը քնանայի կոր:

— Ել հագուէ՛, ու սըւնք ժողվէ:

— Սպասու՛նին չէ՞ ժողված, շատ ծոյլ կնիկ է զս Անթառամը: Անհոգ կնիկ մ'է: Հանրմը այսօր յոգնեցու, քիչ մը կը քնանայ կոր երթամ վերը ժողվեմ ըսել չկո՞յ մի:

— Ի՛նչ գործ կար այսօր:

— Տունին գործը կը ըմնո՞յ մի. . . էրիկ մարդիկ չիյան որ. . .

— Ըսէ որ դիտնամ:

— Տունի գործ իշտէ, սո ժողվեմ, նա տեղաւորցնեմ ըսես նէ՛ իրիկուն կ'ըլլայ: Օրերն ալ կարճ են: Կը կարծե՞ս որ մինչեւ իրիկուն պարտապ կը նըստինք, այսօր հոգիս ելաւ:

- Ի՞նչ ըրիր :
- Ի՞նչ պիտի ընեմ... բաճկոնիդ կոճակները բրդեր էր... :
- Է՛յ... :
- Կոճակը կարեցի :
- Ն՞աքք... :
- Դերձան ճարեցի :
- Ուրբ՞շ :
- Առեղ տուի :
- Յետո՛յ :
- Սկսայ կարել մէկիկ մէկիկ :
- Ի՞նչ եղաւ սակէց :
- Ի՞նչ պիտի ըլլայ, բաճկոնդ կարեցի իշտէ :
- Մինչեւ իրիկո՞ւն տեւեց :
- Կը նայիմ որ թօճաֆ կը խօսիս. կոճակ է, դերձան է, ստեղ է, մէկիկ մէկիկ կարել է, ժամահակ է կ'անցնի, էրիկ մարդ չէ՞ք մի, ասանկ բաներէ խապար չունիք. կը կարծէք որ կոճակները առնելուդ պէս թուքով կը փակցնես կը լիննայ կ'երթայ. վեց կոճակ կարելը բան մը չէ ամա, գործ է վերջապէս :
- Ուրիշ ի՞նչ գործ կար որ :
- Ի՞նչ գիտնամ, աս տունի գործը կը լիննո՞յ :
- Չամաչը՞ր կար :
- Չամաչը՞րն է միայն տունի գործը, տունի գործը կը լիննո՞յ, վախ որ խըյմէթ չիյտէք :
- Աս փշրանքնե՞րն ինչ են հոս :
- Հաց ալ պիտի չուտէինք զահէր :
- Չայի գաւաթնե՞րը :
- Չայ ալ չպիտի խմէինք զահէր :
- Էյ աս նօթան :
- Բիտնօ ալ չպիտի գարնէինք զահէր, էլպէթատ

- մարդ չե՞ս մի, քիչ մըն ալ էյլէնմիշ ըլլալ կ'ուզես :
- Է՛յ աս սպո՞ւլստը, գինի՞ն, խաւեա՞րը :
- Սանկ քիչ մը խանվալթը՞ ալ չպիտի ընէինք զահէր :
- Աս Մայտան :
- Գի՞րք ալ չկարդանք :
- Է՛յ աս թուղթերը :
- Չըսե՞ս որ թուղթ ալ չխաղանք :
- Լեփլեցուն սիկառները :
- Լեռնէն եկանք զահէր. սիկառա՞ ալ չխմենք զահէր, վախ որ խըյմէթ չիտես... սէրթ մարդ ես. սէրթ, քուկին խօշըթ գալու էր որ կիկիս աղւոր էյլէնմիշ եղեր է սէյի :
- Ո՞վ կար :
- Մարդ ալ չիգար տունս... քովի աղջիկները եկան, քիչ մը պեզիկ խաղացինք, բարթին մէկ մէկ ճիարիյէի :
- Աֆէրիմ, աֆէրիմ :
- Վաճառելու էի զահէր, ի՞նչ գիտնամ :
- Ելի՛ր կերակուր ուտանք :
- Կերակուր ուտելու իշտա՞ն մնաց որ : Անանկ ալ հաւէսով մը կարեցի բաճկոնդ որ իրիկունս դաս նէ՛ աֆէրիմ կնիկս, ըսես սէյի, վախ որ խըյմէթ չիյտէք :
- Երթանք ուտանք :
- Դո՞ւն գնա կեր, ես աս տեղուանքը ժողվեմ, դիմացինները պիտի գան այս գիշեր, հէմ ես քեզի բան մը ըսե՞մ, Անթուանէթը վաճառելու է, հէմէն ուտէ՛, խմէ՛, պառկի՛, քնանայ. տունին բոլոր գործերը իմ վրաս են. պարտապ տեղը ամսական կուտաս կոր : այսօր հոգիս ելաւ նէ, առտուընէ մինչեւ իրիկունս նստիլ չունիմ որ. աս տունի գործը կը լիննո՞յ :

Այրն կ'երթայ ընթրելու և բանակուիւը կը վեր-
ջանայ :

Արի՛, ու Սողոմոնին իրաւունք մի՛ տար՝ եթէ
գործունեայ կին մը պսակ է էրկանը, ես ալ կ'ըսեմ թէ
դանդաղ կին մը փուշ է էրկանը ոտքին :

Աշխատեցէք, ուրեմն, ո՛վ աիկնայք, ձեր տմու-
սիններուն գլուխը պճնելու և ոչ ոտքերը :

Բ.

ՀԱՐՍ ԵՒ ԿԵՍՈՒՐ

Տիկնո՛յք,

Այսօր պիտի խօսիմ ձեզ հարս և կեսուրի վրայ :
Ինչպէս գիտէք, խնդիրը կարծուածին չափ թեթեւ
չէ, ուստի ձեր մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւի-
րեմ այս դասին վրայ և կ'աղաչեմ որ դասախօսու-
թեան ժամանակ իսլօք նստիք :

Ընդհանրապէս ամէն հարս՝ կեսուր կ'ըլլայ, բնա-
կան է որ ամէն կեսուր ալ նախ հարս եզած ըլլայ,
բայց չկայ հարս մը որ կեսուրէն, և կեսուր մըն ալ՝
որ հարսէն գոհ ըլլայ :

Ամէն կեսուր հարսէն կը գանգատի ըսելով .

— Զիս չսեպեր :

Ամէն հարս կեսուրէն գեղգոհութիւն կը յայտնէ
կրկնելով միշտ .

— Շատ կը խօսի :

Եւ այն կինը որ հարս և միանգամայն կեսուր է,
առտուն հարսին կը դառնայ «Զիս չես սեպեր» կ'ըսէ
և երեկոյն կեսուրին կը դառնայ «Գուն ալ շատ կը
խօսիս կոր» կ'ըսէ :

Ի՞նչ գաղտնիք է այս :

Միթէ ամէն կեսուր չատախօս է :

Միթէ ամէն հարս անհնազանդ է :

Ո՛չ և ո՛չ :

Կեսուր մը կ'ատէ հարսն այն համեմատութեամբ
որով կը սիրէ անոր ամուսինը, այսինքն իր սղան .
և հարս մը կը թշնամանէ կեսուրն այն համեմատու-
թեամբ, որով կը պաշտէ իր այրը : Կեսուրը մաքէն
կ'ըսէ .

— Տղաս կարգուելէն ի վեր փոխուեցաւ :

Հարսն ալ իր ձեւերովը հասկցնել կը ջանայ

— Ամուսինս իր մօրը կը գոհէ զիս :

Առաջինն իր ամուսնական սէրը չափազանց կը
գտնէ իր գուկին քով, երկրորդն՝ որդիական սէրն
իւր ամուսնոյն քով . ուստի .

— Զիս չըսեպեր :

— Շատ կը խօսի :

Կեսուրն և հարսը սէրը մէկ գիտեն, ամուսնական
կամ որդիական սէր չեն ձանձնար :

Կեսուրը կ'ուզէ որ զաւակն աւելի զինքն սիրէ և
իրաւունք ունի՝ երբ մայրական սէրն իր ընդարձակ
նշանակութիւնովը առնուի : հարսն ալ կը պնդէ որ
ամուսինն զինքը աւելի սիրէ, և յանցաւոր չէ : Արդ-
էրիկ մարդու քով եթէ որդիական սէրը հաւաստ-
րակչուուի ամուսնական սիրոյ հետ, հարսին և կեսու-
րին քով նախանձը գաղտնի կը մնայ . իսկ երբ ա-
նուշադրութեամբ կամ անխոհեմութեամբ շարժում,
ձեւ մը ընէ այրն և յայտնէ թէ որդիական սէրը կամ

ամուսնանկան սէրը յաղթանակը տարաւ՝ ներգաշնակութիւնը կ'աւրուէր :

Նախանձն է ուրեմն սր կը դրդէ կեսուրն ու հարսը վարուելու այնպէս որպէս տեսանք : Երկուքն ալ գովելի են ինծի համար , որովհետեւ ուր չկայ նախանձ՝ սէր ալ չկայ : Այս այնքան ճշմարիտ է որքան ճշմարիտ է թէ այն հարսը՝ սր չսիրեր իր ամուսինը՝ թոյլ կուտայ անոր որ ուզածին չափ սիրէ իր մայրը՝ զոր ինքն ալ շատ կը սիրէ . նոյնպէս այն կեսուրն սր պաղած է իր զուկէն՝ թոյլ կուտայ որ կրցածին չափ պաշտէ իր կինը՝ զոր ինքն ալ կը յարգէ որքան չյարգեր իր զաւակը : Նոյնպէս անսոգ կամ իրենք զիրենք գուարճութեան տուած կեսուրնուրու և հարսերու մէջ նախանձը գոյութիւն չունի , վասնզի զրօսանքի և գուարճութեանց անձնատուր՝ ժամանակ չունին , ո՛չ մին և ո՛չ միւսը , հասկնալու համար թէ այրը՝ կի՞նն աւելի կը սիրէ թէ մայրը :

Նախանձոտ կեսուրն ու հարսը գովելի են ըսի , որովհետեւ իրենց սիրոյն ստատկութիւնը կ'ուպօքուցանեն , բայց գովելի չեն երբ ծայրայեղութեանց կը դիմեն :

Գիտեմ լուսն պէս հարս մը որ օր մը կանուխ ելած էր , կրակ շինած էր , և ամբողջ օրն ամուսնի մը լաթը լուացեր էր , լաթերը փակեր էր , երբեմն երբեմն վեր ելլելով և կաթ տալով իր քառամտեայ աղուն : Խեղճը մտքած էր ճաշելու , և իրիկուսն դէմ գլխու ցու զգալով գլուխը բարձի վրայ կրթնցուցած էր : Այրը առն կը դառնայ և կը հարցնէ թէ ո՞ւր է հարսը :

— Հիմա հոս էր , չգիտեմ ուր գնաց :

Եւ կ'սկսի գործ տեսնել ինքնիրեն ըսելով :

— Հագիս ելաւ այսօր :

Այրը կ'երթայ կնոջը քով և կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը պառկի :

— Յոգնեցայ , գլուխս կը ցաւի կոր քիչ մը կը պատասխանէ :

Այրը կ'աղօչէ մօրն որ դեղ մի շինէ հարսին :

— Ի՞նչ ունի որ :

— Գլուխը կը ցաւի կոր :

— Բոլոր օրը բան չունէր , հիմա՞ բռնեց գլխուն ցաւը . շատ բան , շատ բան . . . երթամ սա կերակուրս նայիմ :

— Ինչ որ է , դեղ մը չշինե՞նք :

— Իրար մ'անցնիր , իրար մ'անցնիր , բան մը չէ ես , կ'անցնի , ես ալ իմին կէնճութեանս անանկ գլխու ցաւ մը ունէի . կէնճերուն գլուխը կը ցաւի քիչ մը . . . հէլպէթատ կ'անցնի . . . սա սեղանը պատրաստեմ :

— Կ'երեւի թէ յոգնած է . . .

— Յոգնած . . . ես կը թողո՞ւմ որ հարսս յոգնի , բոլոր օրը ֆէրաս ֆէրաս պատեցաւ . չօճուխին քանի մը կտոր լաթերը կար , անոնք լուաց կարծեմ քի . . . ես ալ հարսս քեզմէ աւելի կը սիրեմ , գործի ելլայ նէ թող չեմ տար որ յոգնի . . . ինչո՞ւ պիտի յոգնեցընեմ , ես անիկա զուկիս պէս կը սիրեմ . . . երթամ վարը քիչ մը ժողուըտեմ . . . սաթթ է սր հարսը յոգնի . . . Ի՞նչ ըրաւ որ պիտի յոգնի . . . ամա մարդկութիւն է . . . մարդուս գլուխը չցաւի . . . այսօր քիչ մը շատկեկ պատեցաւ նէ արիւնը գլուխս ելաւ զահէր . . . Ի՞նչ ըսեմ ես . . . :

— Լիմօնի խապուխ կապէի՞նք ճակատը կամ քիչ մը բաթաթէս :

— Ճանըմ իրար անցնելու ի՞նչ կայ , ես քեզի չափ չիյտե՞մ , յիտուն տարեկան կնիկ եմ , իմին ալ

երբեմն գլուխս կը ցաւի, բայց բերանս չեմ բռնար .
ամէն բան կ'անցնի . . . սիրազ մի՛ հասցաներ, միս
բերի՛ր . . . :

- Թող աւուռ է որ անանկ պառկի՛ :
- Պրծօլս կ'ուզէիր կոր նէ :
- Օ աը քօլօներ չունինք :
- Օ աը քօլօներ պրծօլս կ'ըլլայ :
- Գլուխը չփէինք :
- Պրծօլս յո՞վ :
- Մէֆ, մայրիկ, չես հասկնար կոր, օ աը քօ-
լօնեով հարսին ճակատը չփենք :
- Ճանրժմ ի՞նչ ունի հարսին ճակատը : Աստուած
չընէ, վասնդաւոր բան մը ըլլայ նէ դեղ չե՛մ ըներ,
երթամ նայի՛մ անգամ մը :
- Հարսին քովը կ'երթայ և կը դառնայ :
- Մաշտլլա՛հ, բան մըն ալ չունի կէնճը, ասնկ
բար մը ցաւ կայ գլխին մէկ կողմը . . . ելաւ, կ'ու-
զայ կոր . . . մարդը խենդ կը դարձնէք, ճանրժմ :
- Կը ճանչնամ նսեւ յիսնամեայ և գէր կետուր մը
որ օր մը սանդուխէն իջած ասեւն սխալ քայլ մը կ'առ-
նէ և սանդուխէն վար կը գլորի . աջ թեւը կը ցաւցնէ
այնպէս որ չկրնար վեր ելնել, ճակատը և քիթը քարի
զարնուելով կը ճեղքուին :
- Ճանրժմ, ինչո՞ւ խենդի պէս կ'իջնաս, քո վա՛յ
պանս, ելի՛ր, բան չկայ, բան չկայ, կ'ըսէ հարսը և
կ'օգնէ կեսուրին որ կանգնի :
- Վա՛յ թեւս . . . , վա՛յ ճակատս . . . , վա՛յ գլուխս . . . :
- Կամաց կամաց ելի՛ր որ նորէն չիջնաս . . . քո
վա՛յ պանս . . . մարդս կոխած տեղը չնայի՛ր, քիչ
մը հաց ծամէ դիր ճակատիդ ու գլխիդ վրայ, բան
մը չէ . . . :

Կեսուրը կը նստեցնէ բազմոցին վրայ և կ'երթայ
բոօճէն շինելու :

- Այրը կուգայ :
- Ի՞նչ եղեր ես, մայր :
- Մի՛ հարցնէր, զաւակս, մի՛ հարցնէր :
- Ի՞նչ կայ :
- Մազ մնաց որ կը մեռնէի կոր :
- Ի՞նչ եղաւ :
- Մայրդ մեռած պիտի գտնէիր այս իրիկունս :
- Ինչո՞ւ :
- Սանդուխէն վար գլորեցայ քարերուն վրայ :
- Տէր ողորմեա՛, աէր ողորմեա՛ :
- Թեւս վեր չե՛մ կրնար կոր սունել, կտորեցի՛ ,
ի՞նչ ըրի չիցած :
- Քըրքքճի մը կանչեցի՛ք :
- Հիմա նոր ինկայ :
- Հարսը ո՞ւր է :
- Սենեակն է :
- Այրը կ'երթայ կնոջ քով :
- Մայրս վարը կը շարչարուի կոր, դուն նստեր
քուսէ կը շինես կոր :
- Ի՞նչ եղեր է որ . . . ոտքը սահեցաւ քիչ մը եւ
կամացուկ մը նստաւ :
- Գլուխը զարկեր է :
- Մարդս գլուխը չզարնե՞ր, ի՞նչ կ'ելլէ անկից :
- Ճակատն արիւն կը վազէ կոր :
- Մարդ չէ՞, ճակատը չզարնե՞ր տեղ մը . . . ես
զարկած չունի՛մ . . . դուն զարկած չունի՛ս . . . ան
զարկած չունի՛ :
- Թեւը չկրնար կոր շարժել :
- Մարդ չե՞նք, թեւերնիս ալ կը զարնենք ոտ-
քերնիս ալ, բայց մայրերը շատ կը սիրուին, կնիկ-

ները չեն սիրուիր . . . նուլէթ ըլլայ, թեւ ալ
փախցուցի :

— Խըրըխճի մը կանչենք :

— Ես չեմ խաճուելիր, չստ ստակ ունիս նէ
խորճէ :

— Անանկ ձգենք որ սանջուէ՞ խեղճը :

— Խեղճ . . . խեղճ . . . ի՞նչ խեղճութիւն, . . . վա՛ն
զալալը . . . խեղճ է եղեր . . . ի՞նչ է եղեր . . . ճա-
կատը արիւններ է եղեր . . . ի՞նչ զօռ բան . . . վա՛ն
եալլում . . . կ'ուզես նէ քիչ մը լաց . . . օ՛հ ես,
բժիշկ մը կանչէ, խըրխճի մըն ալ կանչէ, քանի մը
հատ ալ դեղագործ կանչէ, երկու երեք հատ ալ կնիկ
քեր որ հիւանդը նային. ծանր է խեղճին վիճակը, այս
գիշեր կը հանէ չհաներ բան մըն է :

— Հիչ բան մը չունի՞ :

— Չունի ես, անիկա նազ կ'ընէ քեզի, ամէն
մարդ կ'իյնայ . . . սա ալ բան մը չէ ես . . . ճակատը,
գլուխը օխալըս հացի մէջ խօթելու է, արիւնը կարի,
խըրըխճին պարիթ է հիմա, թեւը պող ջուրին մէջ
զնելու է, քանի մը ժամէն կ'անցնի. իրար անցնելու,
չուտրելու բան չկայ, նստինք կերակուրնիս ուտենք
և երթանք :

— Ո՞ւր :

— Խօսք չտուի՞նք Փերրոն հանրմին :

— Այս գիշեր չենք երթար, ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր :

— Ինչո՞ւ չերթանք, ի՞նչ կայ փառք Աստուծոյ .
խօսք տուինք, չերթալ կ'ըլլայ, ամօթ է նէ . . . ի՞նչ
կ'ըսեն մարդուն :

— Այս գիշեր թող մնայ :

— Նալլէթ ըլլայ . . . ան ալ դատու ինտրու օրը .
սպասեց, սպասեց ու այսօր ինկաւ, մախտուս ինկաւ որ
չերթանք :

— Խենթեցա՞ր :

— Ինչո՞ւ խենթեցա՞մ, չստ ալ խելացի խօսք է
ըսածս :

— Այս կնիկը ո՞վ պիտի նայի այս գիշեր :

— Նայելու ի՞նչ ունի որ . . . երթամ նայիմ ան-
գամ մը :

Կեսուրջը քով կ'երթայ :

— Մաշալլան, բան մ'ալ չունիս . . . նալլելուդ աղէկ
են . . . կարծեմ քիչ մ'ալ վրայ ես եկեր . . . ինտրու
եարամիչ է եղեր քեզի, ելիր հացերնիս ուտենք չէնք
չնորճ :

— Ես չեմ գար, դուք կերէք :

— Դուն չես գար նէ՛ մենք ալ չենք ուտեր :

— Կ'աշխատիմ գալու :

Հարսը էրկանը կ'երթայ :

— Աչքը լոյս . . . սիրող հանգիստ թող ըլլայ,
կերակուրի պիտի իջնայ . . . սա շաղկիկ փոխէ որ
երթանք, զէրէ Բերրոն հանրմին սիթէմը մտիկ ընե-
լու վտխիտ չունիմ :

Կը տեսնէ՞ք, ո՞ հարսեր և կեսուրներ, ս'ըքան
ծայրայեղութեանց կը մղէ զձեզ սէրը :

Պօղոս առաքեալ հարսի և կեսուրի յարաբերու-
թեանց վրայ բան մը չէ գրած, բայց եթէ ողջ ըլլար՝
այսպէս պիտի խօսէր. Կեսուրնե՛ր, սիրեցէ՞ք ձեր հար-
սերը՝ ձեր գաւակներուն պէս :

Հարսնե՛ր, հաղաճող լերուք ձեր կեսուրներուն որ-
պէս ձեր մայրերուն .

Այո՛, այսպէս պիտի խօսէր, բայց դարձեալ մտիկ
ընող չպիտի ըլլար, որովհետեւ ինչ որ շիւղ կը տես-
նէ մայր մը իւր աղջկան աչքին մէջ, գերան կը տեսնէ
իւր հարսին աչքին մէջ, և այն յատկութիւնն զոր
առաքելութիւն կարծէ աղջիկ մը իւր մօրը վրայ,

մոլորթիւն կ'երեւայ երբ տեսնուի իր կեսուերին վրայ :

Ինչպէս հաշտեցնել ուրեմն հարսը կեսուերին հետ :
Ըստ մեզ երեք միջոց կայ :

Առաջինն է չկարգուել :

Երկրորդն է առաւօսները մօրը զանգատիլ իր կնիկէն և երկոյները կնոջը զանգատիլ մօրմէն :

Այս միջոցը ձեռք առած են արդէն ամէն այն այրերը որոնց տունըը հարս ու կեսուերի կռիւ կայ :

Երրորդն է Եալմա բանեցնել տունը և այնքան զործ սալ որ կռուելու ժամանակ չզանեն :

Այս միջոցն ալ արդիւնաւոր եղած է :

Բայց ըստ մեզ ամէնէն լաւագոյն միջոցն է որ հարսը աշխատի կեսուրը յարգելու , և կեսուրը ջանայ հարսը սիրել : Բայց ամէն պարագայի մէջ հարսը պարտաւոր է զինքը սիրցնել , որովհետեւ մեզմէ մեծերուն հնազանդութիւն և յարգանք պարտինք , ինչ որ ալ ըլլան անոնց թերութիւնները :

Այսօր այսչափ , ուրիշ անգամներ նորէն պիտի խօսիմ ձեզ այս նիւթին վրայ , վասնզի հարս և կեսուերի գիտութիւնը քանի մը դասերով աւանդել կարելի չէ :

Ամէն բան իր ժամանակին

Ամէն բանի ժամանակը կայ , կ'ըսէ ժողովողը : ժամանակ խնդարու , ժամանակ լալու , ժամանակ խօսելու , ժամանակ լսելու , ժամանակ քննադատելու , ժամանակ արթննալու : ժամանակ աշխատելու , ժամանակ հանգչելու , ժամանակ կտրելու , ժամանակ քակելու կարկասնքը , ժամանակ պառկելու , ժամանակ գրօսնելու :

Մ
Բ
Դ
Յ
Թ

Շատ իրաւունք ունի ժողովուրդն , որուն կարծեաց ո՛չ միտն հակառակ քուէ շեմ տար , այլ նսեւ բոլոր ուժովս կը համակերպիմ , և մեր ընտանեաց մէջ ստորածելու նպատակաւ այս ճշմոտութիւնն՝ կը կրկնեմ թէ՛ ամէն բանի ժամանակը կայ , ժամանակ կռուելու , ժամանակ հաշտուելու , ժամանակ սպասուելին ծածկելու , ժամանակ շոյելու , ժամանակ ամուսինն կործանելու , ժամանակ ամուսինն կանգնելու , ժամանակ ձեր թեւերն , ուսերն ու կուրծքերն արդոյ հասարակութեան ցոյց ատլու , ժամանակ ձեր թեւերն , ուսերն ու կուրծքերն արդոյ հասարակութիւնէն ծածկելու , ժամանակ պարելու , ժամանակ ուղիղ քայլելու , ժամանակ սուտ խօսելու , ժամանակ ճշմարիտ խօսելու , ժամանակ հողուելու , ժամանակ չհողուելու , ժամանակ պճնասէր ըլլալու , ժամանակ պարզասէր ըլլալու , ժամանակ կերակուր եփելու , ժամանակ կերակուրը կերցընելու , վերջապէս ժամանակ ամէն բանի , որ կ'ըսէ ժողովողը , որ կ'ըսեմ նսեւ ես :

Ներեցէ՛ք ինձ ուրեմն հարցնել ձեզ, ո՛ր ախիտալք, թէ ունի՞ք դուք ձեր սունկերուն մէջ մէյ մէկ ժամանակացոյց որուն մէջ նշանակուած ըլլան ձեր աշխատելու և հանգչելու ժամերը, քնանալու և արթննալու ժամերը, խնդալու և լալու ժամերը:

Երկրորդ անգամ՝ ներեցէ՛ք ինձ պատասխանել ձեզ թէ չունի՞ք ասանկ ժամանակացոյց մը: Թերեւս ձեր մէջ գտնուին կանայք որ ունենան, բայց ևս տեսած չեմ, և ասոր համար ալ ներու՛ն կը խնդրեմ:

Դուք շատ անգամ կը խնդաք լալու ժամանակ, կը պարէք քալելու ժամանակ, կը քնանաք արթննալու ժամանակ, կը հանգչիք աշխատելու ժամանակ: Աչքբոլս տեսած եմ ախիկն մ'որ տառաօտուն կանուխ ասնը բակին մէջ աթոռ մը գրկած բօլբա կը խաղար, և որ զիս տեսնելուն պէս ասնը դուռը ուժով դոցեց ծուռ ծուռ նայելով ինձ: Նոյնպէս հանգիպած եմ ախիկն մը որ փողոցին մէջ քալելու ժամանակ վալսի քայլեր կ'առնէր: Չէ՞ք տեսած խեղճ էրիկն որ սեղանին առջեւ կը սպասէ պատառաքաղ ի ձեռին, որպէս զի կիսն իր պզտիկ աղուն շորերը լուայ, լինցունէ և հաճի վեր ելնել կերակուր ուտելու համար: Չէ՞ք տեսած պզտիկ աղու մը ձիւն ու աղաղակն որ լալով կը ձաթի, կը մարի՝ սպասելով որ մայրը մտերը շտկէ ու բարեհաճի կաթ սալ: Չէ՞ք հանդիպած կնոջ մը՝ որ գլխարկ գնելու կ'երթայ ասն մէջ մի՛նակ թողլով էրիկն որ քիճուսէ բռնուած է: Չէ՞ք տեսած ընտա ախիկն մ'որ կէս օրին գիշերազգեստով, այսինքն պտակելու հազուստով, նստած է պատուհանին առջեւ: Բայց ո՛ր մէկն ըսեմ... և այս ամէն սնկարզութիւններն ո՛չ ապօքէն յառաջ կուգան ժամանակացոյցի մը պակասութիւնէն:

Արդարեւ կան կանայք որ ունին ժամանակացոյց,

բայց այս ժամանակացոյցին վրայ ալ կամ պարել գըրուած է կամ երգել կամ խմել կամ ուտել կամ պատկիլ կամ պաքսիլ, և լաւ էր ընտա ժամանակացոյց չունենալ քան թէ ասանկ ժամանակացոյց մը:

Մտիկ ըրէ՛ք:

Թորոս սղան իր սիրելի բարեկամներէն մին տաւը կը հրաւիրէ մէկ սեղ ընթրելու համար: Յարէթ աղան, այս էր բարեկամին անունը, չմերժեց հրաւերը: Երկու բարեկամները մէկտեղ աւն կ'երթան, ժամը մէկուկէսին (ը. թ.):

Սպասուէին՝ որ դուռը բացած էր, կ'առաջնորդէ հիւրը ընդունելութեան սենեակը, ուր չուշանար մանել նստել Թորոս սղան: Մենեակն ընտիր կարասիներով կ'աճառուած է: Անգղիական գորգ մը փռուած է, որուն վրայ դրուած է, գէպի դրան կայմը, մուկի խալիան մը և աման մը, թաւիչով ծածկուած երկու բազմոցներ՝ որոնց միջին վրայ դրուած է Թորոս սղանին գիշերաւան սկուճան, եկրարին, ձեռքի պզտիկ հայելի մը և պլնճե քաղաք մը, ջուրի սրուակ մը, իսկ միւսին վրայ կը տեսնուէին պեղիկի թուղթեր, և քանի մը աթոռներ: Երեսուէ ընտիր սեղան մը դրուած է բազմոցին վրայ՝ նոյնպէս թաւիչով ծածկուած: Բօնսօլին վրայ կ'երեւան երկու ծաղիկի անոթներ, մարմարինէ պզտիկ արձաններ, խոհուէի գաւաթներ, աղու քանի մը շորեր և վարաիքներ, քիւռնիւր մը, երկու սննար, անուշահոտ օճառ մը քասակուսի, շիշ մը լալանտա, ձուկի պզտիկ կասկարա մը և զոյգ մը աղու կօշիկ: Այս տեսարանը կը յիշեցնէ ինձ ասն մը, զոր նկարագրած եմ պճնասիրութիւն անուն նամակիս մէջ:

— Ի՞նչ վիճակ է այս, պօսաց Թորոս սղան սպասուէնցն:

— Սենեակը պիտի աւելի, ուրիշ գործի կանչեցին, չկրցի շտկել:

— Տիկինը ս'ւր է:

— Շրջազգեստին բռնուան տալու համար մօտիս-թառային գնաց:

— Սօֆին ս'ւր է:

— Իւթիւ կ'ընէ կոր:

— Աղաւնին ս'ւր է:

— Կը հագուելի կոր:

— Մայրս ս'ւր է:

— Աօթադիրքը կը կարգայ կոր:

— Շուտ ըրէ՛, շտկէ սա սեղը:

Կարմրեցաւ Թորոս աղան և Յարէթ աղայէն նե-րուան խնդրեց:

— Ներեցէ՛ք, Յարէթ աղա:

— Ի՞նչ կայ ներելու:

— Ներուան կը խնդրեմ:

— Ներուան խնդրելու բան չկայ, սուն է, ամե-նուտ ալ սունը ասանկ բաներ կ'ըլլան, թո՛ղ որ բան մ'ալ եղած չէ: Պիտի աւելէ եղեր, վերջը ուրիշ գործ ելեր է, ձգեր է...:

— Ասանկ ալ անկանոնութիւն...:

— Անկանոն բան մը չկայ, Թորոս աղա՛, հան-դարտեցէ՛ք:

Սպասուէին կարելի եղածին չափ շուտով շտկեց՝ շտկրտեց և աւելորդ բաները դուրս հանեց:

— Շուտ ըրէ՛, գնա՞՞ օղի բեր շիշ մը, հրամայեց Թորոս աղա սպասուէնին, երբ սա վերատին մտաւ սենեակը:

Սպասուէին գլուխը ծռելով դուրս ելաւ:

— Զարմանալի սպասուէի մ'է, ցնդած է, աղբ'ւշ

է, ի՞նչ է... չիտեմ, ըսաւ Թորոս աղան, սպաս-ուէնին վրայ բնանաւորել ուղեւորվ յանցանքը:

— Շատ գործ ունէր խեղճը... չէ կրցած շտկել սենեակը: Բայց, կ'աղաչեմ, մի՛ նեղուիք, եղածը մեծ բան մը չէ:

— Բայց ես կ'ուզեմ որ ընդունելութեան սենեակ մը պահուելու է միշտ այնպիսի վիճակի մը մէջ որ պատճառ չտայ տան ախրոջ բարկութեան:

— Չեմ ըսեր թէ, իրաւունք չունիք, բայց վեր-ջապէս սուն է, ասանկ պղախն բաները թերութիւն չեն համարուիր:

Սպասուէին օղին բերաւ:

— Աս ի՞նչ շիշ է... սա հանքային ջուրին շիշն է... եանտի շիշ:

— Այո՛, օղիի շիշին մէջ տաջի օր քիչ մը հինա եաղի տախք չօճուխին համար աէ, շլուացինք տանա, անոր համար...:

— Տէր սղորմեա՛յ... աէր սղորմեա՛յ...:

— Վնաս չունի, Թորոս աղա, սա ալ շիշ է, ան ալ շիշ է, ըսաւ Յարէթ աղան:

— Անանկ է ձեր բողբէն է որ այսօր ասանկ ան-վայել բաներ կ'ըլլան կոր...:

Այս միջոցին մայրը ներս մտաւ, սովորական բու-րեւնի փոխանակուեցան:

— Համեցէ՛ք, Յարէթ աղա, սաէ՛ք նայինք, ըսաւ Թորոս աղան, գաւաթն Յարէթ աղային հրամ-ցընելով:

Յարէթ աղան, գաւաթը առաւ, շրթանցը դըպ-ցուց, վարանեցաւ խմելու, բայց իւր վարանումը ջանաց ծածկել Թորոս աղայէն:

Թորոս աղան որ սովոր էր ի մի ումպ պարպել օղիի գաւաթը, մէկանց բերանը պարպեց օղին ու

հազարով, քիթը բերանը ծամակելով, թքնելով պօռաց:

— Աս կո՛ղ է, կո՛ղ...

— Այո՛, ինձի ալ անանկ եկաւ, յարեց Յարէթ աղան:

— Հասկցա՛յ, հասկցո՛յ, նետուեցաւ մայրը, կարծեմ որ առջի օրը կազի թէնէքէն շիշերու մէջ պարպեցին, պինդիկին մէջ կտոր մը օղի կար, պզտիկ շիշի մը մէջ լեցուցին ու աւելցած կազն ալ պինդիկին մէջ դրին, կարծեմ ան պինդիկէն լեցուցեր, բերեր է, սերսէմ աղջիկ... է, կազը վնասակար բան մը չէ ես... կուրծքի և հազի աղէկ է եղեր, կ'ըսեն կոր բժիշկները:

Թորոս աղան հազարով, թքնելով դուրս վազած էր:

Թորոս աղային մայրը սպասուէին կանչեց, քիչ մը չախեց:

Սպասուէին ինքզինքը արդարացուց ըսելով թէ՛ մտքէ չէր անցնէր որ օղիի շիշին մէջ կազ լեցուցած ըլլային:

— Դուն անանկ բաներու մի՛ խառնուիր, պօռաց Թորոս աղային մայրը յետոյ:

— Պզտիկ շիշին մէջ օղի կայ, գնա՛ բեր:

Սպասուէին գնաց և շուտ մը վերադարձաւ յայտնելով թէ՛ շիշին մէջ արդարեւ կար քիչ մը օղի, բայց այն օղիով երկու օր առաջ սղուն կռնակը շփեր էին պղպեղով:

— Բժնեաք բերէ՛ք ուրեմն, հրամայեց Թորոս աղային մայրը:

Բժնեաքը բերին:

Թորոս աղան ալ ներս մտաւ:

— Կոկորդս երեցաւ, ըսաւ հազարով:

— Բան մը չէ կ'անցնի, պատասխանեց Յարէթ աղան քօնեաք մը խմելով:

Թորոս աղան և հիւրը քանի մը դաւաթ քօնեաք խմեցին և տան աիկնոջ հրաւերին վրայ սրահ ելան ուր դուռած էր սեղանը:

Բազմեցան սեղանը, բայց Թորոս աղային աիկինն որ նոր եկեր էր, և երկու աղջիկները չէին երեւար:

— Տիկին, պօռաց Թորոս աղան, ձեզի կ'սպասենք կոր, վար իջէք:

— Գլխարկս կը հանեմ կոր, կուգամ կոր... պօռաց աիկինը վերէն:

— Լուսիկ, չդո՞ս:

— Պօթինիս կապը կը քակեմ կոր, կուգամ կոր:

— Աղաւնի, ս'ըր ես:

— Միտս իւթիւ կ'ընեմ կոր... լմնցո՛յ... կուգամ... ինձի մի՛ սպասէք:

Թորոս աղան կը նեղանայ, բայց հիւրին առջև չուզեր իւր նեղութիւնը յայտնել, մտնուածք թէ՛ արդարացնել կը ջանայ կինն ու աղջիկները ըսելով:

— Մեր աիկինը հազուսաները մտքուր պահելու մտին մէկ հատիկ է, փողոցի հազուսաները չաղատտելու համար, տան մէջ սերիշ հազուսա կը հազնի: Լուսիկն ալ ըսես նէ՛ ճաշակով կը հազուի, անանկ սարսափ աղջիկներէն չէ, աղէկ ալ կը վայելցնէ: Աղաւնիին գալով՝ աշխատասէր աղջիկ մ'է, վայրկեան մը պարտապ չմտար, քա՛ աղջիկ, կ'ըսեմ երբեմն, նսաէ՛, քիչ մը շունչ տ'ա, սր՞ու կ'ըսես, կ'աշխատի աւ կ'աշխատի: Ի՞նչ պիտի ընես, ծնունդնին ասանկ է: Ես ալ կը նայիմ որ աղէկ յատկութիւններ են ասանք, բերանս չեմ բռնար:

— Իրուսուք ունիս:

— Էյ աիկին, շուտ ըրէ՛, պօռաց նորէն Թորոս

աղան, քիչ մ'ալ վերջը փոխուէ՛, հազուսաննորդ չին
աղտոտիր :

— Շրջողդեասա կը փոխեմ կոր, լինցայ . . . :

— Սօֆի՛, Սօֆի՛ :

— Վրաս ֆուչալամիչ կ'ընեմ կոր . . . կու գամ
կոր . . . :

— Աղաւնի՛, յոգնեցար աղջիկս, յոգնեցար, մեղք
ես, եկո՛ւր . . . :

— Լինցայ հայրի՛կ, լինցայ, հիմա կուզամ :

— Չիտեն որ հիւր կայ, անոր համար քիչ մ'ալ
անհոգ կը վարուին կոր . . . հրամեցէ՛ք, Յարէթ աղա,
հրամամեցէ՛ք, մենք սկսինք ուսել, անոնք ալ կուզան :

— Շատ աղէկ :

Թորոս աղան, մայրն ու հիւրը սկսան ուսել :
Թորոս աղան երբեմն երբեմն բարձր ձայնով կը կան-
չէր կինն ու աղջիկները սրք միեւնոյն պատասխան-
ները կուտային : Կշատցան, սեղանէն ելան, լուսաց-
ուեցան, սրբուեցան, ընդունելութեան սենեակը
մտան-

Մէկ ժամէն սպասուէին խոհուէ բերու :

Թորոս աղան պոռոց .

— Տիկին, եկուր խոհուէդ խմէ :

— Կերակուր կուտեմ կոր, հիմա կուզամ :

— Լուսիկ, խոհուէդ պողեցու :

— Տէր ողորմես, հիմա նստայ սեղան :

— Աղաւնի՛, խոհուէդ չպիտի՞ խմես :

— Պատառ մը հաց չուան՞մ, մեղայ :

Յարէթ աղան Թորոս աղային նեղուելը զգալով,
քիչ մըն ալ կը նստի ու կը մեկնի :

Թորոս աղան որ բարկութեանը ժամանակ չու-
ղեր կնոջը գիտողութիւն ընել՝ կ'երթայ պառկելու
միշտ պոռալով :

— Պառկելու ժամանակ է, ելէ՛ք պառկեցէ՛ք :

— Խոհուէնիս չի խմե՞նք :

Թորոս աղան կը պառկի : Առաւօտուն իւր սովո-
րական ժամուն կ'արթնայ, քթին տակէն մուսալով,
սակաւին կը քնանան կոր :

Մինչեւ կէս օր կը քնանան տիկինն ու աղջիկները :
Երեկոյեան տուն կը դառնայ Թորոս աղան : Կ'ա-
ռանձնանայ կնոջը հետ և կ'սկսի գիտողութեան :

— Ի՞նչ էր երէկ գիշերուան խայտառակութիւնը,
խաղք եղայ հիւրին սաջեւը . . . :

— Խաղք ըլլալու ի՞նչ կայ :

— Հիւրին սենեակը տակն ու վրայ էր :

— Իմացայ, կ'աւելէր կոր, սերիչ գործ ելու,
անանկ ձգեց . . . խաղք ըլլալու բան չիկայ ասոր մէջ :

— Բուրկաթիֆի շիշով օղի բերին :

— Ի՞նչ ջլաս ունի եղեր, հինա եաղի կար օղիի
չիչին մէջ, անոր մէջ դրեր են :

— Աղէկ ան՛, ինթիքանի մէջ լեցնէիք գոնէ և
անով հրամցնէիք :

— Կէնէ մի՛ պաշլալէր, Աստուածդ սիրես :

— Բերածնին գոնէ օղի՞ ըլլար, կո՛ւզ բերին,
կո՛ւզ . . . :

— Էյ սիրամունք է, ամէն տունի մէջ կ'ըլլայ,
պիւթիւն պարսպ խօսքեր են ասոնք :

— Այնուհետեւ կերակուրի կ'սպասենք չէք գար :

— Գործ ունէինք . . . կերէք կ'ըսենք կոր ձեզի,
ինչո՛ւ կ'սպասէք, մենք ալ անօթի չմտայինք ան՛,
մենք ալ կերամք . . . ասոնկ պարսպ բաներու համար
բարկանալու սիրտ ալ ունիս, կը զարմանամ քու
վրադ . . . :

— Խոհուէի սպասեցինք չեկօք :

— Կերակուր կուտէինք կոր :

- Պտակեցէք կ'ըսեմ, չէք պտակիր:
- Խահուէ կը խմէինք կօր:
- Արթնցէք կ'ըսեմ, չէք արթննար:
- Կը պտակէինք կօր:
- Շատ տղէկ, իրաւունք ունիք:
- Գուք իրաւունք ունիք, դուք... յանցաւորը միշտ մենք են:

- Խաղք ու խոյստուակ եզայ:
- Բան մ'ալ չեզար:
- Գոնէ՛ հիւրը պտատուելու համար պարտաւոր

էիք սեղանը նստիլ:

— Մէյ մ'ալ ս'վ պիտի տեսնէ անոր երեսը, հոգս է հասեր:

— Կերակուրի ժամանակ իւթի՞ւ կ'ըլլայ, կերակուրի ժամանակ շրջապահատ բրօլա կ'ըլլո՞յ, կերակուրի ժամանակ հոգուել կ'ըլլո՞յ:

— Ամէն օր չէ՛ ետ, տարին անգամ մը պտտահեր է:

— Մէյ մ'ալ չեմ ուզեր որ տասնկ անվայել բոներ ըլլան:

Թորոս աղան մի և նոյն դիտողութիւնները կ'ընէ նաև աղջիկներուն, որ կը խոստանան ուրիշ անգամ չգանաւիլ նմանօրինակ թերութեանց մէջ:

Տարակոյս չկայ թէ երբ ամէն գօրծ ժամանակին կատարուի, ասանկ անտեղութեանց սեզի չարուիր: Ամէն էրիկ մարդ ունի իր ժամանակացոյցը, իրենց վաճառատան մէջ, որպէս ամէն պզտիկ տղայ վարժարանի մէջ, իւրաքանչիւր կի՛նն ալ ուրեմն ունենալու է իր ժամանակացոյցը, որովհետեւ ինչպէս ըսինք, ամէն բանի ժամանակը կայ, պզտիկ խոտորում մը մեծ խոտորումներու կը ասանի զձեզ: Չմոռանաք յիշելու թէ՛ ինչպէս որ խնդալու ժամանակը

կայ, լալու ժամանակը կայ, այնպէս ալ հինտ եաղիի շիշը կայ, օղիի շիշը կայ և կազի շիշը կայ: Ժամանակացոյցին քովը կանայք պարտաւոր են կախել նաև մէյ մէկ շիշացոյց, որովհետեւ ամէն բանին սեղն ալ կայ, թէ և ժողովողն այս մասին լուծեամբ անցած է:

Գ.

ԱՆԿՈՂՆՈՅ ԿՈՒԻԻ

— Հարսը ինչպէ՛ս կ'երթայ կօր, մայրիկ, ըսկոսու գործ տեսնել:

— Չըսկասա աակաւին, տղաս:

— Ըսել է որ ասանը բոլոր գործերն ալ քու վրաք են:

— Այո՛:

— Ի՞նչ պիտի ընենք ասանկ:

— Կամոց կամոց պիտի վարժուի հարկաւ, տղաս, դեռ չորս ամսու հարս է, կերպով մը հասկցնելու է իրեն որ ինքն ալ աշխատի քիչ մը:

— Չաշխատիր կօր, մայրիկ, գիշեր մը չելա անկողինները ձգելու:

— Օր կ'ըլլայ որ կը ձգէ:

— Մայրիկ, քեզի բան մը ըսեմ, այս գիշեր դուն մեր սենեակը կուգաս անկողինները ձգելու. ես քեզի կ'ըսեմ. Մայրիկ, կը վայլէ՞ որ դուն ձգես մեր անկողինները. դուն ալ Ի՞նչ վրաս ունի կ'ըսես. ես ալ չեմ թողուր և կ'ելլեմ անկողինները շինելու, դուն

ինծի կ'ըսես . աղաս , յոգնած դադարած եկեր ես , կրնո՞ս
անկողին շինել , թո՛ղ ինծի շինեմ : ես թող չեմ ասը
որ դուն շինես , դուն ալ թող չես ասը որ ես շինեմ ,
հարան է կեւլայ ու կը շինէ . ինչպէ՞ս է սա ճամբուն :

— Աղէկ է , բայց սա ճամբուն բայց է , բայց
ի բաց հարսին հրամայել է որ անկողինները շինէ . ես
չեմ ուզեր որ հարսս վիրաւորուի : Այս ճամբով հարսը
հարկաւ կեւլէ կը ձգէ անկողինները , բայց կը
վշտանայ :

— Վշտանալու ի՞նչ կայ , բուժիզպէն պիտի հաս-
կըցնենք որ . . . :

— Ասոր բուժիզպէնը կա՞յ մի ես , ես կ'ուզեմ
որ հարսս ինքնիրովէն սայգը ընէ ու աշխատի :

— Եկո՛ւր փորձենք անգամ մը , վշտանայ նէ
սիրաւ կ'աւաններ :

— Շատ աղէկ , աղաս :

Գիշեր կ'ըլլայ . այր ու կին կը քաշուին իրենց
սենեակը : Տղուն մայրը ներս կը մտնէ ու կը պտտ-
րատուի անկողինները ձգելու :

Խաղը կ'սկսի :

— Ի՞նչ պիտի ընես , մայրիկ :

— Անկողինները պիտի ձգեմ :

— Կը վայլէ՞ որ անկողինները դուն ձգես :

— Ինչո՞ւ չպիտի վայլէ , դուք ի՞մ գուակներս էք :

— Չըլլար , ես կը ձգեմ :

— Շուկայէն յոգնած դադարած եկեր , մեղք չե՞ս ,
աղաս , ես կը ձգեմ :

— Ո՛չ , չըլլար :

— Ինչո՞ւ պիտի չըլլայ :

Հարսը կատարեալ հանդիսատես է :

— Իրաւ որ կը բարկանամ :

— Դուն ձգես նէ ես կը բարկանամ :

— Ինչո՞ւ տասնկ կը խօսիս , մայր :

— Շինեմ նէ ձեռքերս աչքնմիջ չըլլար ս' . պա-
րապ նստելէն ի՞նչ կեւլայ , ես կը ձանձրանամ պա-
րապ նստիմ նէ :

— Ե՛ս ալ կը ձանձրանամ , սա պարապ նստող կի-
ները չե՞մ աններ մի՛ , շատ գէշ կ'ըլլամ :

— Ամէն բնութիւն մէկ չէ՛ , աղաս :

— Մայրիկ , թո՛ղ սուբ , արդէն բարկութիւն
ունիմ , բերնէս ծանր խօսք մը պիտի փոխցնեմ :

— Ի՞նչ խօսք պիտի փոխցնես :

— Մինչեւ այսօր սիրաւ վիրաւորած չեմ , չեմ
ալ ուզեր վիրաւորել , թո՛ղ սուբ որ շինեմ :

— Թող չպիտի սամ :

— Հետք գէշ պիտի վարուիմ , մայր . անդք
նստէ՛ :

— Չպիտի նստիմ :

Հարսը՝ ոտքի ելլելով .

— Ի՞նչ կաիւ կ'ընէք , կը վայլէ՞ որ աղայ մը իր
մօրը հետ այսպէս վարուի :

— Ապրի՛ս , հարսս :

— Մօր մ'ալ չվայլեր իր գուակին հետ խստու-
թեամբ խօսիլ :

— Անտնկ է ես , պտտասխանեց այրը :

— Կաիւ ընելու պէտք չկայ :

— Ապրի՛ս հարսս :

— Երկուքնիդ ալ անդերնիդ նստեցէ՛ք , կ'ըսէ նոր
հարսը :

— Այդ ուրիշ :

— Հիմա ըսեմ ձեզի , շարունակեց հարսը , տասնկ
ոչինչ բաներու համար կաիւ ընելը ամօթ բան է ,
անդը չկայ , ե սրպէս գի անգամ մ'ալ չկրկնուին
տասնկ կաիւներ , գիւրին միջոց մը պիտի առջարկեմ

ձեզի, միջոց մը որ պարտաճանաչութեան վրայ հիմնուած է: Ի՞նչ մեղքս պահեմ, չվայրեր որ կեսուերս ամէն իրիկուն հոս գոյ ու մեր անկողինը շտկէ, քեզի ալ չի վայրեր. շիտակն ալ սա է. ամէն բան վայրուած մը ունենալու է. ուստի կառավարկեմ որ գիշեր մը դաւն ձգես, գիշեր մը մայրդ:

— Գիշեր մը ես, գիշեր մը մտոյրս, հարցուց ամուսինը:

— Անանկ չէ՞ մի ես. այս գիշեր դուն ձգելու ես:

Կեսուերը կամաց մը կ'ելլէ սենեակէն, և այրը կ'սկսի անկողինները ձգել: Այս միջոցին կինը կը մեղադրէ այրը՝ մօրը հետ կուի բրտը բլլալուն համար, և քաղաքավարութեան հակառակ կը զանէ անոր ընթացքը:

Առաւօտ կ'ըլլայ:

— Սիրելի հարսս, երէկ գիշերուան բրտդ քիչ մը դպու ինձի:

— Դպում մի. ևս քեզի թէր ելայ նէ:

— Ի՞նչպէս թէր ելար:

— Չխօսէի նէ ամէն գիշեր դուն պիտի ձգէիր անկողինները, աղէկութիւն ըրէ որ գէշութիւն սեանաս կ'ըսեն նէ իրաւ է եզեր: Մասուկներս կ'տունեմ ես հիմա կ'երթամ մօրս սունը, ևս չեմ կրնար մնալ հոս:

Հարսը մօրը սունը կը փոխադրուի:

Իրիկուն կ'ըլլայ. այրը սուն կը դառնայ:

— Երէկ գիշերուանին ի՞նչ կ'ըսես, մայր:

— Երէկ գիշերուանը բան մը չէ, նորը կայ:

— Նորն ինչ է:

— Հարսը մօրը սունը գնաց:

Եւ պատճառը կը յայտնէ:

Այրն արտօր իր կինը կ'ը պահանջէ:

Կինը կ'ը պատասխանէ:

— Մինչեւ որ դատ սուն չվարձես չեմ գար, ես մօրդ սունը չեմ նստիր:

— Պիտի դաս:

— Չպիտի գամ:

— Բերել պիտի տամ:

— Չպիտի յայտը:

— Էրիկդ չե՞մ, ուր որ երթամ հետս պիտի դաս:

— Կինդ չեմ, հայրդ մայրդ պիտի թողուս և ետեւէս պիտի գաս:

— Կ'նս կ'ուզեմ:

— Զոտ սուն մը բանէ ու կ'սկսի դնո՞ւ:

— Զոտ սուն բանելու կարողութիւն չունիմ:

— Կ'սկսի չկայ ուրեմն քեզի, դուրս ելի՛ր:

Թողունք այժմ ամուսնութեանց թուոյն օր ըստ օրէ նուազման այլ և այլ պատճառներն ու հարցնենք միայն թէ այն մարմինն որ ամուսնական խնդրոց դատաստանով կ'զրոյղի, բնուէ պատճառ սուն չէ՞ ամուսնութեանց թուոյն նուազման:

«Յիշատակարան» 1512-1932 (Վ. Զորդարեան)

Վարձատրուած Իզմիրեանց մրցանակու, Ամբողջ գործը կը բաղկանայ 5 հատորներէ (600 էջ 500 լուսանկարներով) և աւելի քան 120 երևելի հայերու մտնրամտն կենսագրութիւններով, ամբողջ գործը կ'արժէ 150 և դ:

Քաղուամբ

Պարոնեանի սրամտութիւններէն

— Սէրը սնանկ հիւանդութիւն մ'է ուսկից ցուօք սրտի կը բաժնուինք :

— Բարեկամութեան ինչպէս նաեւ սիրոյ մէջ, մարդ չգիտցածովն աւելի երջանիկ կ'ըլլայ, քան թէ գիտցածովը :

— Սիրահարաց երգումներուն համար, երկինք պա- աիժ չեն տար :

— Ինքզինքը պահել չուզող կինը՝ պահելն դըժ- ւար բան չկայ :

— Անկարելի է սէրը պահել, վտանդի ինքնիրեն կը մասնուի :

— Սիրոյ երգումներն իր անյարատեւութիւնը կ'ա- պացուցանեն :

— Խնչ է սիրունին — կին մը որու քով գոց գիտցածնիս չենք յիշեր, այսինքն իւր սեւին բոլոր պակասութիւնները :

— Կանանց մէջ գեղեցկութենէն զատ իրական անհաւատարութիւն չկայ :

— Անմեղութենէ հաճոյք չզգացողներու համար ամուսնութիւնը մի միայն վիշտ կը հայթայթէ :

— Տամբնինգ սարեկան մէկու մը համար պարը զբօսանք մ'է, քսան և հինգ սարեկանի մը համար պատրուակ մը, իսկ քառասուն սարեկանի մը համար նեղութիւն մը :

— Կանանց ամենէն մեծ թշնամիները կ'իններն են :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Շարա ՍԻՒԼԻՑՄԱՆ Փառա Թիւ 31, Պահիրէ

Յազուպեան շէնքին դէմ

Յ. Յ. Պարոնեան՝	Ե. Դ.
Սիրոյ Միջնորդները	2
Առանին Տեսարաններ	2
Հասնոսի ձեռաստարը	10
Ա. Արիիտրեան՝	
Դատապարտեալը եւ Երազի մը Գինը	4
Կատակ մը	2
Ե. Օսեան՝	
Ազգային Բարերար	2
Պատերազմ եւ Սողազութիւն	1
Վաճառականի մը Նամակները	1.5
Ճեպընթաց Նորածինը	1
Չարչըլը Արթին Ազա	4
Ա. Շիտանեան՝	
Կախողանէն Ետք	4
Թամարա	3
Գ. Համբիկեան՝	
Ամուրիները	2
Վ. Փախաղեան՝	
Պատմութիւն Հոյ Կրականութեան	25
Ժողովրդային Օրերէթներ՝	
Արչըն մ'ալ Ալան	2
Նա Չը Լինի Սա Լինի	2
Ուշ Լինի Նուշ Լինի	2
Սիտոն Փիչիլիլան	15
Փարսի Պահապանները	1.5
Սերպ Պատանի Զինուորը	1
Արաբերէն Սօսակցութիւն	4
Յիշատակարան (4 հատուր)	120

50090